

Zapeljivost malih intimnih pripovedi

Spletna zbirka *Pisma* V Raziskovalnem centru za humanistiko **novogoriške univerze** nastaja zbirka s korespondencami najrazličnejših posameznikov

IGOR BRATOŽ

Pisma so pomemben del kulturne dediščine, ker omogočajo intimen in avtentičen vpogled v razmišljanja posameznika ali posameznice. Ta ugotovitev je v Raziskovalnem centru za humanistiko Univerze v Novi Gorici spodbudila nekaj posebnega: v okviru raziskovalnega programa *Historične interpretacije 20. stoletja* so pred tremi leti začeli zbirati korespondenco posameznikov iz časa, ko so bila pisma najpomembnejše sredstvo sporazumevanja.

»Zbirko *Pisma* smo zasnovali pred tremi leti v okviru raziskovalnega programa *Historične interpretacije 20. stoletja* in jo s pismi močno obogatili pri študentskem projektu *Digitalizacija kulturne dediščine Primorje in Notranje*, v okviru katerega smo prepisali in vnesli v zbirko korespondenco Aleksandrinke Felicite Koglot Peric in njenega moža Franca Perica,« je po poročanju STA o nastanku zbirke na nedavni novinarski konferenci pojasnila urednica zbirke in vodja Raziskovalnega centra za humanistiko Katja Mihurko Poniž.

Digitalna humanistika

Pisma prepisujejo, urejajo in vstavlja v zbirko raziskovalke in raziskovalci Raziskovalnega centra za humanistiko ter prostovoljke in prostovoljci, za oblikovanje spletišča skrbi Matjaž Tomažič. V nadaljevanju so dodali pisma moških, v zadnjem letu pa so v okviru projekta *Transformacije intimnosti v literarnem diskurzu slovenske moderne* dodali tudi številna pisma slovenskih avtorjev in avtoric iz tega obdobja. Univerza v Novi Gorici deluje v okolju z bogato kulturno dediščino, ki večinoma še ni bila digitalizirana. Problem, so zapisali avtorji zbirke, ki ga s projekti rešujemo, je, kako s sodobnimi pristopi s področja digitalne humanistike obdelati zgodovinske vire, da postanejo dostopni širši javnosti in omogočajo

nadaljnje raziskave, kako se jim približati skozi umetniške digitalne prakse in jih posredovati v učnem procesu.

Pisma, pomembni del kulturne dediščine

Trenutno je v zbirki več kot tisoč pisem, prepisi vseh so v celoti dostopni za ogled. Po zbirki lahko uporabniki iščejo po datumu nastanka pisma ali tematikah, med katerimi so nekatere povezane z raziskavami, ki jih izvajajo v Raziskovalnem centru za humanistiko, številne tudi z vsakdanjim življenjem, kot so na primer domoljubje, družabnost, Dunaj, druga svetovna vojna, erotika, gledališče, gospodarstvo, gospodinjstvo, izobraževanje, kmetijstvo, kulinarika, kultura in umetnost ter mnoge druge. Pisma lahko vsebujejo številne podatke o različnih ljudeh, zapise, ki razkrivajo poglede na družbeno in zgodovinsko dogajanje. Razkrivajo tudi, kako so avtorji in avtorice pisem živeli, kar so pomembni podatki za zgodovino vsakdanjega življenja. V zbirki bralec lahko izbrska teme, ki ga najbolj zanimajo, na primer erotika, feminizem, hrana, otroštvo in migracije.

Po digitaliziranih zapisih lahko uporabnik brska tudi na podlagi določenega pošiljatelja oziroma pošiljateljice, prejemnika oziroma prejemnice ali kraja, iz katerega je bilo poslano, datuma prejema pisma in spola pošiljatelja oziroma pošiljateljice ter prejemnika oziroma prejemnice. Pisma so pomemben del kulturne dediščine, ker omogočajo intimen in avtentičen vpogled v razmišljanje posameznika ali posameznice. Pisma iz preteklih obdobij lahko razkrijejo izvor naših kulturnih identifikacij, dilem in težav, so zapisali na spletni strani, njihovo raziskovanje pa nam lahko pomaga pri soočanju in premagovanju tistih, s katerimi se spoprijemamo sami.

Ivan Cankar, Zofka Kveder

in mnogi drugi

Z obiskom spletne zbirke *Pisma*, vabijo obiskovalce na novogoriškem centru, se pred bralcem izriše vsakdan ljudi iz preteklosti in zave se dejstva, da zgodovina ni sestavljena le iz velikih zgodb, pač pa tudi iz malih intimnih pripovedi. »Zgodovina ni sestavljena le iz velikih zgodb o vladarjih in drugih pomembnih osebah, ampak tudi iz številnih majhnih trenutkov iz življenja ljudi, ki so zaznamovali preteklost, a so danes pozabljeni. V pismih so si izmenjavali informacije, opisovali svoj vsakdan, vsebujejo pa tudi izpovedi emocij,« je povedala podoktorska raziskovalka Ivana Zajc.

V zbirki so zdaj med drugim pisma Ivana Cankarja, Marice Nadlišek Bartol, Zofke Kveder, Ivanke Borštnik, ki je v pismih sestri opisovala svoje življenje in *materinjenje* na Reki, kamor se je preselila z možem, ki je tam odprl zobno ordinacijo, pisma profesorja kemije Josipa Kremenška, pisma moškega z goriškega podeželja, sezonskega delavca v Svici in moža slovenske Aleksandrinke Felicite Koglot Peric Franca Perica, pisma redovnice reda de Notre Dame Marije Stanislave, ki je v pismih učenki Mici Kremenšek poročala o življenju v samostanu Trnovo pri Ilirski Bistrici po prvi svetovni vojni, pisma učiteljice, pesnice in feministke Marice Strnad Cizerlj, ki je v pismih pisala o življenju v Rusiji, slovenstvu in intimnih prijateljstvih, pisma Jožefa Bizjaka, vojaka italijanske vojske, ki je pošiljal z bojišča pisma svoji ženi Ani Bizjak, v katerih je opisoval vojaško življenje in ljubezen do nje ...

DRAGI!

Zofka Kveder
v pismu iz Prage Ivanu Cankarju
na Dunaj septembra 1904:
Prosim Te, oprosti mi, da Ti nisem poslala denarja, kakor si želel, da ga niti danes ne morem poslati. Vydre ni tu, jaz sama imam pa

še – 6 kr! Še za kosilo si moram isposoditi. Ali pred 2 dnema sem imela še 20 for., dala sem jih šivilji za dolg. Tudi sem Tvoje pismo dobila še le včeraj zvečer, ker sen bila cel dan proč od doma. – list izhaja, denar pošljem jutri. – Za kaj nisi pisal par dni prej! – Za danes Ti pošljem to pismo in nekaj stare čačkarije, – da boš videl, da mislim na Te bolj, kakor Ti name. – Kaj je, da si tako potr? – Veš Tvoje pismo me je naravnost razburilo. To je vendar grozen škandal, da si v takih skrbeh, Ti naš najboljši pisatelj, ki bi morali Slovenci na kolenih boga hvaliti, da Te sploh imamo. V kakšnem drugem narodu bi imel že par vil a Tebe ponujajo s takimi

sinekurami, kakor je uredništvo »Domovine« ali »Naroda«. To si lahko mislim, da bi Te radi izrabili. In potem, da bi se jim človek za par grošev prodal z dušo in telesom! Farizeji! Veš, jaz Te le občudujem, da se Ti hoče v takih razmerah še kaj pisati. Veš, tak narod, ki pusti, da njegovi največji talenti stradajo, tak tudi ni vreden drugega, kakor da ga vrag vzame čim prej.

LJUBI STARIŠI!

Profesor kemije Josip Kremenšek v pismu staršem v Lazah pri Logatcu julija 1903:

Ura je 1 1/2. Na pošti sem. Krasno poslojpe. Kaj takega še nisem

videl. Ob 4ih zjutraj smo dospeli z ladjo v Odeso. Izkrkali smo se šele ob 9 1/4 iz ladije. Teško je priti v Rusijo. (...) Tu v Odesi ne bova dolgo ostala. Vse kar se kupi je preslano. Ogledala si bova samo mesto – krasno je, lepši kot Budimpešta. Ogledala bova muzeje in kar je zanimivega, potem pa odrineva proti domu. Mislim, da bodeva 15. že doma. Šla bova čez Belgrad, Budapešto in Dunaj. Po Rusiji bi že hodila, a potem nama zmanjka denarja, sicer pa nimava dovoljenja po vsej Rusiji hoditi, vesela sva, da so naju še sploh v Rusijo pustili. So pač Rusi! Magnati!

Pisma omogočajo intimen in avtentičen vpogled v razmišljanje posameznika ali posameznice.

Zgodovina ni sestavljena le iz zgodb o vladarjih in drugih pomembnih osebah, menijo ustvarjalci zbirke *Pisma*.